

dneva in izleta. Po obedu razkropili smo se tovariši nekoliko znarazen. Jaz in nadučitelj Jak. Schwarz*) iz Vorarlberškega šla sva najpred ogle-dat Dr. Winternitz-evo „Wasser-Heilanstalt“. Vse mogoče razvedrila in olajšave, pa tudi zabave ponudjene so tu bolnikom: salon, godba, koncert, mična šprehajališča itd. Od tod naprej šetala sva proti koncu doline, kjer stoji na zmerni višini v preljubeznivem položnji farna cerkev, in od kjer se vidi dalječ nazaj doli skozi dolgo vas. Odzvonilo je bilo ravno k popoldanski božji službi, toraj sva pospešila korake proti svetišču, da bi se pridružila ne ravno obilnemu številu zbranih vaščanov. Prav gin-ljivo se je veršil sv. obred, in tudi tu sem zapazil, da ljudstvo po odnotnih krajih rado pospremlja s splošnjem petjem orgljene glasove. Ko po končani večernici prideva s tovarišem zopet do gostilnice, zbirali so se že součiteljji za odhod, in zdajci začul se je glas: naprej!

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi in novice.

„Normal - Lehrpläne“ izgledni učni čerteži se imenuje knjiga, katero je izdalo c. k. šolsko svetovalstvo za Štajarsko, a spisal c. k. šolski nadzornik gsp. Anton Klodič, poprej v Gradcu, sedaj pa v Terstu, ljudskim šolam v porabo.

Knjiga ima:

a) Urne čerteže »Stundenpläne« za štirnajstero šol začensí pri VIII. razredni ljudski šoli, končaje pri I. oddelku razdeljenih enorazrednih ljudskih šol, s katerim ob enem se podučujejo tudi dečki in deklice zadnjih let (13. in 14.).

b) Naučne čerteže »Lectiionspläne« za 13 versta šol začensí pri VII. razredu sedmorazredne ljudske šole in končaje s pervo skupino (Gruppe) razdeljenih enorazrednih ljudskih šol.

c) Učne čerteže »Lehrpläne« za deset versta ljudskih šol od VIII razredne ljudske šole notri doli do učnega čerteža za I razredno ljudsko šolo, ker se namreč podučuje 1. skupina dopoldne, 2. popoldne; takih šol je pri nas na Kranjskem naj več. —

Potem so razloženi vsi nauki, kateri so predpisani za ljudsko šolo, in katere našteva učni in šolski red 20. avgusta l. 1870 po glavnih delih tako temeljito in umevno, a vendar ne preveč obširno, da si učitelj s to knjigo prihrani skoraj celo zbirko pomožnih knjig; zraven je tudi temu, ki hoče kaj več vedeti in se dalje podučiti, nasvetano, katere knjige naj rabi v to, imenovane so tudi pomožne knjige, ktere imamo Slovenci za ta ali uni nauk. — Da se naši p. i. čitatelji sami prepričajo o natančnosti, doversenosti in dejanski rabljivosti te knjige, podamo tukaj obrazec za

*) Bil je to taisti Schwarz, katerega žalostno smert omenil sem v 22. listu lanskega „Tovariš-a“. Ravno ta dan sva se bila posebno sprijaznila, kajti spoznal sem bil v njem jako zmožnega, pa tudi na vse sirani zelo brihtnega in umnega moža in poštenjaka. Avstrijsko učiteljstvo ima menda malo enacih moči. Pis.

a) Urni čertež

po razdeljenih enorazrednih ljudskih šolah.

Število naukov	Nauki	Skupini												Podučne ure
		I.						II.						
		I. razdel.		II. razdel.		III. razdel.		I. razdel.		II. razdel.		III. razdel.		
		Šolska leta												
		1.		2.		3.		4.		5. in 6.		7. in 8.		
Neposred.	Posred.	Neposred.	Posred.	Neposred.	Posred.	Neposred.	Posred.	Neposred.	Posred.	Neposred.	Posred.			
1	Veronauk	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	4
2	Jezikovi poduk	6	14	6	11	6	10	5	10	5	9	5	9	16 1/2 + 31 1/2
3	Številjenje	2	4	2	4	2	4	2	6	2	4	2	3	6 + 12 1/2
4	Natoroznanstvo	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	2
5	Zemljepisje in zgodovina	—	—	—	1	2	—	1	2	2	—	2	—	3
6	Lepopisje	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1 + 1
7	Risanje in geometrično oblikoslovje	1	1	1	2	1	2	1	3	1	3	2	3	3 1/2 + 7
8	Petje	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	2
9	Telovaja	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	2
10	Ženska ročna dela	—	—	4	—	4	—	4	—	4	—	3	—	7
11	Gospodinstvo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Vsega skupaj za		17	19	18	18	19	17	17	19	20	16	21	15	
a) dečke		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
b) deklice		18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	
Število ur za podučevanje učiteljevo		16						16						

Opomba. Kjer je en sam učitelj, pa več razdelkov v eni sobi, učitelj govori le enemu razdelku, neposrednje podučuje, drugi razdelek izdeljuje nalogo, učenje je posrednje.

Dalje.

Iz Hrušice v Istriji. V naši tužni isterski pokrajini zadeva vse šolstvo res žalostna osoda. V prešlih dveh letih preselilo se je mnogo slovenskih učiteljev v sosedne dežele, kakor: v Goriško i Kranjsko; gredo namreč s trebuhom za kruhom. V Gorenji Istriji, koder bivajo zgolj Slovenci po rodu in jeziku, vverstene so vse šole v tretji plačalni razred z letno plačo 300 gld. Saj temu se nikakor ne čudimo, kajti naši lahonški »otaci« v isterskem deželnem zboru, storili so pri sklepu deželne postave od 30. marca 1870. tako, kakor jih je vodila značajna skerb »lahonstva« do nas Slovencev. —

V sedanji draginji, mesto plače poboljšati ali zvišati, so ove nam pak znižali. Do sedaj smo imeli po 331 gld. fasioniranih; toda šolnina pri vednem narastku številu otrok i prosta bera dvakrat v letu, donášalo je vse okoli 500 gl. na leto.

V deželnem zboru dne 19. novembra 1872. l. prenovili so deželno šolsko postavo s tem, da so učiteljske plače treh verst zvišali po 100 gld., namreč: 600, 500 in 400, podučiteljske pak 300 gld. V tej postavi prilastovati si je hotel »lahonski« deželni odbor prevažno pravico: — »imenovati i zbrati si šolskega kompetenta«. Zarad tega pritožil se je istriski deželni šolski svet pri ministerstvu in ta nij ove postave v sankcijo predložil.

Zoper mnogobrojno izseljevanje isterskih slovenskih učiteljev so pak naši lahonški »otaci« nič ne brigajo; to jim je kar »voda na njihov malin«. — Menijo le po ovi poti lahonstvo če dalje več vgnjezditi in slovenstvo spodriniti.

Mnogo časti in slave pak zasluži naš c. k. okrajni šolski nadzornik gosp. Andrej Sterk, župnik v Lovranu, kateri je vsem šolam volovskega okraja omislil in previdil, »ruski stroj za računanje«.

Hvala njemu! Kadar bomo imeli zbor, sporočati Vam hočem, dragi sobratje, kaj o njem.*)

Fr. Waišel, učit.

Iz Ljutomera se piše Slov. Nar. to-le: Okrajni učiteljski zbor je bil v četrtek 16. aprila dobro obiskovan. Razpravljal je g. L. ustrahovalna pravila za národne šole kar bode tudi pri deželni učiteljski konferenciji na dnevnem redu. Zarad različnih misli navzočih učiteljev v poedinih oddelkih tega predmeta trajala je razprava jako dolga. Zarad tega je bilo zborovanje tudi popoludne. G. Pern. je tu o vinstvu govoril ter kazal novo moštno mero, destilovalnih z alkoholometrom in kislinometrom, katero temeljito in nazorno razlaganje je vsem dopadlo. Naposled je bil sprejet predlog g. L., da se deželni šolski svet naprosi, da »Normal-Lehrpläne« tudi v slov. jeziku izda. (O tem načertu se bode še le v prihodnjem zboru govorilo.) V odbor so bili izvoljeni g. g. Kril, Lapajne, Pernišek, Zerovnik.

»Der Lehrer als Staatsbeamter« o tem nasvetu oziroma o tej prošnji pi-pajo se še zdaj nemški listi. — Svoje misli o tem smo že povedali in povdarjali, da bi se učitelju — puščajé vse drugo na stran — materialno stanje javno zboljšalo, ko bi bil državni uradnik. — Stvar je pa čisto naravna: učitelji, kateri so dobro plačani, nočejo od tega nič slišati, in raje ostanejo to, kar so sedaj; kateri so pa slabo, ali kakor je sedaj na Kranjskem prav nič plačani, si želé poboljšati svoje stanje, mislé si: Eno breme že tako nosim, dveh mi ne bo nihče nakladal. — Istina pa je, ko bi učitelji postali državni uradniki in iz c. k. blagajnic plačani, potem bi še ta prostost, katero sedaj uživajo, splavala po vodi; soseske bi še manj storile za šole, kakor storé sedaj. Le tam, kjer je nekako prostost in svoboda v pravih mejah, tam je pričakovati življenja in veselja pri delu.

*) Prosimo!

Iz Ljubljane. *Iz seje c. k. deželnega šolskega sveta dné 26. marca t. l.* — Gosp. Försterjeva pevka šola se predlaga sl. c. k. ministerstvu, da bi se smela rabiti po srednjih šolah. — Perva deželna konferencija bode letos jesen o šolskih praznikih, k tej konferenciji pošilja Litija in Černomelj po 1, Postojna, Kočevje in Kranj po 3, drugi šolski okraji pa, po 2 odbornika. — C. k. šolskemu svetu v Planini se priporoča, da gleda na to, kako bi se 2 razredna šola v Cerknici spremenila v 3 razredno, ali da bi se napravila tam 1 razredna dekliška šola, in da bi otroci bližej imeli v šolo, naj se Rakek všola na Uneč in Martinjak pa v Grahovo; c. k. okrajnemu šolskemu svetu za okol. ljubljansko se naroča, naj skerbi zato, da bi se na Verhniki napravilo novo šolsko poslopje, in naj o tem sporoča; učiteljem naj se daleč strogo naroča, da vradne spise v redu po postavi spisujejo. — Šole v Zagradcu in Podgradom (Maichau), šolski okr. v Rudolfovem, se vverste v 4 plač. razred in učitelja bota imela po 400 gld. — Podučiteljska služba v Kranji se spremeni v učiteljsko s 400 gl. letne plače. — Prošnja c. k. okr. šolskega sveta v Rudolfovem za donesek k zidanju šole v Ambrusu se verne nazaj z opombo, da naj se tla v šolski izbi popravijo. — Določi se, da le stalno vmestjeni učitelji in podučitelji s spricalom učiteljske sposobnosti odrajtujejo davek od svoje plače po §. 81. dežl. post. dné 29. aprila l. 1873., in taki plačujejo precej 1. leto, ko dobivajo novo plačo po 12 %. — Vkrene se potrebno, da se razglasi postava o ponavljalnih šolah, katero so svitli cesar poterdili. — Šolska občina v Strugah dobiva 200 gl. za šolo. — Za pregledovanje šolskih krajev in vverstenja vsolanih vasi v druge šole, se predpisujejo posebni obrazci, kateri se razpošiljajo okrajnim šolskim svetom. — Da se zedinijo zastran izplačevanja učiteljskih plač po davkarijah, sestavi se komisija iz zastopnikov denarnega ravnateljstva (Finanzdirektion), kranjskega deželnega zastopa in c. k. dež. šolsk. svetovalstva. — Posvetovalo se je, kaj se ima poročevati zastran šole v Idriji sl. c. k. poljedelskemu ministru o načertu, kateri je izdelalo c. k. rudarsko ravnateljstvo v Idriji.

— *Kako se učiteljem po deželi godi*, nam pove sledeče pismo, kinam je došlo te dni iz Kodarjev.

Dragi prijatelj! Ker sem še tudi jaz med tistimi, ki niso plačali letnine za vdovsko društvo, prosim imejte potrpljenje z menoj, saj dosedaj sem zmiraj redno plačeval, ali letos je pa že tako, da ne morem. Prav z veseljem smo lansko leto kranjski učitelji pozdravili novo šolsko postavo, nađejaję se, da bomo imeli berz vse žepe z stotaki nabasane, pa žali Bog ukanili smo se.

Dobili smo v našem okraju od okrajnega šolsk. sveta že po dve nakaznici, da bomo dobivali pri davkariji denar, pa do sedaj sim le samo za en mesec dobil plačo in že gre sedmi mesec šolskega leta h koncu.

Pri nas so šolnino od pol leta že plačali in tudi tiste procento, ki na davke spadajo, je že veliko kmetov plačalo za celo leto, zatoraj sim mislil, da je denarja že toliko v kasi, da nam bodo te zaslužene krajcarje plačali.

Napotim se pretečeni četrtek k davkariji z pobotnico, da bi dobil za sebe in za soseda denar, ali davkar pravi: danes ne dobite nič! Na moje vprašanje, zakaj da ne, se osorno reče: Pojte v Ljubljano prašat zakaj, od tam je vse vstavljeno! Čudno je to, da višji gosposka ravno takrat to reč vstavi in pre-narejati misli, ko smo učitelji v naj večjim pomanjkanji denara, in bi lahko že zdavnej denar imeli, kar smo zaslužili, ker bo že skoraj eno leto stara ta postava. In zdaj, če bodo spet pre-narejali vse rajtenge, Bog vedi kedaj se kaj bo. Da bi nam saj to plačali, kar imajo denarja noter pobranega, bi že bilo nekaj, pa še tega ne dajo. To je neumno in škoda, da so učitelji meznarije popustili ali

popustiti morali, in eni še tudi orglarijo. Ko bi jaz še postrani nič ne prisluzil, tako bi mi bilo obupati, ker imam družino i. t. d. I. I., učitelj.

Odgovor. Dolgo bode še trajalo, preden se bode velikanska mašina, ki jo je stvarila deželna postava dne 29. aprila l. 1873., začela gibati, kajti vsa kolesa, vódi, stebri itd. leže še razmetani; vse tako, kakor pri urarji, ko popravlja uro, samo s tem razločkom, da ta naglo sestavi razdrti stroj in vé, kako se bode gibal, učitelji in šolske oblasti pa menda še ne sanjajo, kakošne priprave in poprave bode potreba, da se sestavi ona mašina, ki naj materijalno stanje učiteljem stalno uredi. Toliko je gotovo, da skora nihče nima niti časa, niti poguma, resno lotiti se dela, da bi postavne določbe oživele. Zato in le zato moramo učitelji trpeti. Sicer pa se nekoliko, pa le nekoliko, obrača na boljše, kajti deželni zaklad je odperl svoje predale in ponuja posojila, dokler mu denarja ne zmanjka (to dobro pomnite). C. k. okr. šolski svet naj le prosijo za izposojila in učitelji bodo oti smerti za lakoto. Slavni dež. šol. svet je prišel okrajnim šol. svetom na pomoč in jim dal obrazce, katere imajo napolniti s števkami zadevajóčim celoletne učiteljeve dohodke, zaslužke od 1. novembra 1873. do konec aprila, maja, ali tudi junija *) l. l. itd. Kdor je pozneje službo nastopil, dobi izplačano od 1. dne tistega mesca, ki sledi nastopnemu dnevu, če učitelj ni pričel službo ravno 1. dne. Razume se, da so pomnoženi kraj. šol. sveti dali od sebe že predpisane šolske prěliminare (procane), verh tega pa tudi izkazali, ali so učitelji že kaj dobili, ali ne. Mogoče je, da so učitelji sprejeli kaj »na brado« iz občinske blagajnice, tudi to naj se zapiše v one obrazce. No, pa to je delo, ki ga ima okr. šol. svet rešiti.

Kaj so okrajni šolski sveti že storili v tej zadevi, zvedo učitelji lahko po svojih zastopnikih, ki sede v okraj. svetu. Ako so se domači šol. svetovalci svoje dolžnosti znebili, to vedo učitelji sami naj bolje in je njih dolžnost, ali pomagati jim, ali pa jim prigovarjati. Ako ta dela še rešitve čakajo, potem tudi okraj. šol. sveti ne morejo izposojila dobiti, in učitelji bodo še nekaj časa zdihovali pri »suhem«. — Dokler se ne bodo poberali razni šolski dohodki, odrajtovali davkarijam in zgotovili okraj. šol. zakladi, toliko časa pa se ne more govoriti o vredjenih plačah. To, kar učitelji tudi po novem kopitu sedaj dobé, ali bodo dobili, to je le rešilna verv, ki se verže potopljajočemu v vodo, da se pogina reši.

Iščimo sedaj le pomoči pri okraj. šol. svetih; ti jo morejo po gori omejnjeni poti deliti, ker so tudi druge zapreke že zelo odstranjene. Kako se bodo davkarije pri izplačevanji vedle, to še ne vemo gotovo; kajti njim za herbtom stoji finančna direkcija in ta se zarad kontrole pri šol. zakladih nekaj merzaje, kar ji pa ni v zlo šteti, ker se šol. občine ne vjemajo z davkarskimi in kastralnimi občinami.

— Za učiteljsko spraševanje dne 9. aprila se jih je oglasilo 9; prišlo jih je 7; iz Ljubljane g. g. T. Graf in F. Scherer, zač. učitelja na protestantovski šoli; Anton Stuhec, zač. učit. na Humu pri Ormužu, in Ferd. Kaliger, zač. podučit. v Sevnici; potem gne.: Ludmila Klemencič, učiteljica na vadnici v Ljubljani, za meščanske šole; Marija Krašner iz Radgone in Frančiška Verné iz Ljubljane. — 4 so dobili pričalo s št. 2.; 2 s št. 3. in 1 s št. 4.

— Pripravljalni tečajji za obertno šolo. Meseca maja se začenja pri mestnih šolah podučevanje za tiste rokodelske učence, ki se ne morejo sprejeti v obertno šolo, ker premalo znajo. Poduka bo vsak teden po 5 ur.

*) Bolje za več mescev, da ni treba potem zopet izposojila (Vorschuss) prositi.

— † Anton Amschl, nadučitelj in vodja šestrazredne ljudske šole v Ptuj, je bil v sredo 22. mal. travna pokopan. Rojen je bil 14. sušca 1816. l. v Mureku (Murek) in je služboval od 1. listopada 1. 1835. Leta 1851. je prišel na takratno glavno, sedaj ljudsko šolo v Ptuj za učitelja. Kako je on obče spoštovan bil, to je pokazal njegov sprevód, kterega se je vdeležila velika množica Ptujskih prebivalcev vsakoršne verste. Spremljali so umerlega tudi g. g. profesorji tukajšne realne gimnazije, mestni učitelji in učiteljice, učitelji slovenske šole »okolice Ptujске«, učitelji iz Ormuža, Rogateca, št. Lenarta v s. g., od Velike nedelje, št. Lovrenca v s. g., št. Andraša v s. g., Vurberga, Dornave, Polensaka, sv. Marjete, sv. Marka, št. Vida in mladina mestne ljudske šole, privatnih dekliških šol in realne gimnazije. Mestni učitelji so v imenu učiteljev Ptujskega okraja položili ranjkemu na trugo lep venec z dvema belima trakoma, katera sta imela napis: »Die Lehrerschaft — Ihrem Collegen.« Navzočni učitelje so s pomočjo (Mitwirkung) Ptujskega pevskega društva umerlemu tovarišu zapeli »nagrobnico« (Quartett: O, ruhe sanft!) R. I. P.!

— V tiskarnici družbe sv. Mohora v Celovci je prišla na svitlo važna knjiga Abecednica s podobami za čitanje in štetje. Risal i pisal And. Fr. Žnidarčič, vikar pa c. k. okr. šol. nadzornik tominski. Ta knjiga ni nič podobna našim Abecednikom, ampak je nekaj posebnega. Ona obstoji, rekel bi, iz treh oddelkov; v 1. govori o novih, za slovensko abecedo potrebnih pismenih, v 2. uči čitati, v 3. številiti. V 2. oddelku ima »Abecednica« 22 čednih podob, in vaje v številjenji. »Abecednica« velja v tiskarnici družbe sv. Mohora 30 kr. a. v.

— Iz Istrije. G. Andrej Zorc, dosluženi učitelj v Hrušici, je umerl v terzaški bolnišnici, kamor se je bil lani m. oktobra preselil, R. I. P.!

Iz Rateč na Dolenskem se nam piše, da je tam umerl 18. p. m. Tavzes, bivši učitelj, pa že zarad bolezní dve leti brez službe in tedaj tudi brez plače. To je tisti učitelj, katerega je vdovsko društvo že 2 leti podpiralo.

Razpis učiteljskih služeb:

Dve učiteljski službi na novih ljudskih šolah v Zagracu in v Podgradu (Maichau) z letno plačo od 400 gld. se razpišete v stanovitno podelitev. Prositelji za eno ali drugo teh služeb naj prošnje, kterim imajo dokazna pisma priložiti, do 20. majnika tu-sem izročé. — C. k. okrajni šolski svet v Rudolfovem 18. aprila 1874. C. k. okrajni glavkar kot predsednik: *Ekel*.

— Učiteljeva služba v Velesovem, šl. okraj kranjskega, razpisuje se v stalno vmestjenje. — Plače je 400 gl. in stanovanje. Prošnje pri krajnem šolskem svetu v Velesovem (Michelstetten) do konca maja 1874. l.

Na Štajarskem. Na 3 razredni ljudski šoli pri sv. Jurji pod Rifnikom se oddaja učiteljska služba, plače je 500 gld. in prosto stanovanje. Prošnje do 15. maja pri krajnem šolskem svetu pri St. Jurji (St. Georg a. d. Südbahn).

Listnica »N. šole«. — Gosp. A. Einspieler pristopi k društvu in plača vstanovnine 20 gl., za imenik pa 1 gl. Hvala! — Šola v Artiču 1 gld. — Udom vdovsk. društva: Odbor Vam ne bo delal krivice, a forma se mora varovati. — Gsp. Nikolaj Stanonik, 6 gl. za l. 1874. — Leopold Božič, 6 gld. za l. 1874. — Slov. učit. društvo: Gg. Matija Šusteršič iz Vidma za l. 1873. in 1874. à 1 gl. Anton Ovenkel iz Sevnice 1 gl. A. Stuhec iz Huma 1 gl.; in več učiteljev in neučiteljev iz Kranjskega z ostalo letnino, vsega skupaj 27 gl. — Tov. dopis. Hvala za poslano! Pride vse na versto.